

การปฏิรูปการศึกษาในจีนแดง

ดร. ไมตรี เด่นอุดม

ไม่ว่าจะมองในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ หรือสังคม เราอาจถือได้ว่าการปฏิวัติทางวัฒนธรรม (ปี ๑๙๖๖) ^(๑) เป็นชนวนสำคัญที่ทำให้สายสัมพันธ์กับอุดมการณ์แบบนายทุนที่ยังเหลืออยู่ในจีนแดงขาดสะบั้นลงอย่างสิ้นเชิง

ในปี ๑๙๖๖-๑๙๖๗ ภายในตัวโรงเรียนและมหาวิทยาลัยการโต้แย้งในค่านิยมความคิดเป็นไปอย่างดุเดือด มากุณนี้แม้ว่าสถานการณ์จะสงบลงแล้วก็จริง บรรยากาศเปลี่ยนแปลงไปมากในห้องเรียนนอกจากกระดานดำ โต๊ะ ม้านั่ง นักเรียนและครู รูปของเมาเซ่ตุง และประกาศเกี่ยวกับการปฏิวัติที่แขวนอยู่ตามกำแพงแล้ว ยังมีกระดานดำแขวนอยู่ในสนาม และทางเข้าอันเป็นสัญลักษณ์แห่งการ

เปลี่ยนแปลง เพราะนอกจากจะใช้เป็นเครื่องมือในการแถลงข่าวสารหรือวิจารณ์แล้ว กระดานดำแผ่นนี้อาจถูกใช้เป็นเครื่องประกาศให้ทุกคนทราบถึง “แนวโน้มอันเลวร้าย” ของทุกคนได้ทุกขณะ

ไม่ว่าจะมองในฐานะเป็นสิ่งเตือนให้ระลึกถึงระบบเจ้าขุนมูลนายในอดีต ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังการปฏิวัติทางวัฒนธรรมก็ตาม โรงเรียนทุกแห่งในจีนแดงเข้าร่วมขบวนการปฏิรูปอันเริ่มมา ๙ ปีแล้ว หลักสูตร วิธีการสอน ตำราเรียนถูกแก้ไข “การปฏิวัติในด้านการศึกษา” เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญ

การศึกษามีเพื่ออะไร? ใครควรได้รับประโยชน์? ใครเป็นผู้ให้? คำถามเหล่านี้ใช้ประกอบการพิจารณาในการแก้ไขหลักการ

๑. การปฏิวัติทางวัฒนธรรมเป็นข้ออ้างของเมาเซ่ตุงที่จะกำจัดศัตรูที่ต่อต้านตนภายในพรรคคอมมิวนิสต์ การอ้างการปฏิวัติทางวัฒนธรรมเปิดโอกาสให้เมาเซ่ตุงล้มล้างลัทธินายทุน และวัฒนธรรมเก่าๆ เพื่อคุ้มครองอุดมการณ์ของตนเองตลอดจนป้องกันและกำจัดลัทธิอวยหลังเข้าคลอง

ที่วางไว้ในด้านการศึกษา

นอกจากการพิจารณาแก้ไขหลักการแล้ว
เงินแดงประสบปัญหายุ่งยากในทางปฏิบัติอีก
มิใช่น้อย ดังเช่น ปัญหาเด็กที่จะเข้าเรียนใน
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งมี
ประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ ล้านคน ในปี ๑๙๕๕
เฉพาะเด็กที่เข้าเรียนในระดับประถมศึกษา
มีจำนวนถึง ๘๖ ล้านคน และในระดับมัธยม
ศึกษาและเทคนิคมีจำนวน ๑๐ ล้านคน ทั้งนี้
ตามสถิติของทางราชการในปีเดียวกันเด็กอันมี
จำนวนประมาณร้อยละ ๘๐ ของจำนวนทั้ง
หมดไม่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาเนื่องจาก
มีการลาออกจากโรงเรียนกันมาก โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในชนบทซึ่งปัญหาเด็กเข้าโรงเรียนเป็น
ปัญหาใหญ่ มิใช่เพราะเด็กไม่มีที่เรียน (ตาม
แบบไทยๆ) หากแต่ว่าเด็กต้องช่วยงานเพาะ
ปลูกหรือบางครั้งโรงเรียนอยู่ไกลเกินไป ส่วน
เด็กหญิงนั้นเล่าก็ช่วยงานบ้าน ดูแลน้องๆ
เพื่อให้แม่ทำงานในทุ่งนาได้ เด็กจำนวนไม่
น้อยก็ไปโรงเรียนบ้างไม่ไปบ้าง ผลที่สุดการ
เรียนอ่อนจนต้องละทิ้งเสียกลางคัน ในปี ๑๙๖๖

ในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งอำเภอยิ่งเกี้ยว
จังหวัดเลยวึ่ง จากจำนวนเด็กที่สมัครเรียน
ปี. ๑ ทั้งหมด ๓๘ คน มีจบเพียง ๖ คน
เท่านั้น

พ่อ-แม่ของเด็กเองก็แสดงความคิดเห็น
ไว้อย่างน่าฟัง “เรามีลูกมาก ต้องใช้แรงเด็ก
ช่วยงานบ้านและงานในทุ่งนา เด็กๆ จะเรียน
หนังสือได้อย่างไร ในเมื่อโรงเรียนอยู่ไกล
คำสอนก็มีแต่ทฤษฎีมากเกินไป การเรียนก็
หนัก เวลาเรียนก็กำหนดตายตัว” หรือไม่
ก็ “ยิ่งลูกเราเรียนมากนับวันก็ยิ่งห่างเหินจาก
เราทุกที” ซึ่งก็นับว่าตรงต่อความจริงเพราะ
เด็กที่สามารถเรียนจนไม่อยากจะกลับสู่ถิ่นเดิม
ของตัวในชนบทเพราะถือว่าฉลาดพอที่จะใช้
ชีวิตและทำงานอีกแนวหนึ่ง เกี่ยวกับเด็ก
ผู้หญิงไม่ต้องพูดถึงกันละ เพราะพ่อ-แม่เห็น
ว่าการศึกษาไม่สำคัญ แต่อย่างไรก็ดีในจิต
สำนึกของพ่อ-แม่ก็อยากเห็นลูก (ชาย) ของ
ตัวเรียนสูงเพราะจะได้มีโอกาสรับผิดชอบใน
ตำแหน่งที่สูงใน “คอมมูน”^(๑) แต่ก็ขอเพียง
อย่างเดียวว่าชีวิตครอบครัว (ในชนบท)

๑. “คอมมูน” เป็นองค์การที่จัดขึ้นในปี ๑๙๕๘ โดยสรวมครอบองค์การบริหารเดิมได้แก่ จังหวัด อำเภอ ตำบล
รวบรวมการบริหารทุกด้านไว้ในคอมมูน โดยมีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นองค์กรในการบริหารและควบคุม คอมมูน
เป็นเครื่องมือของพรรคคอมมิวนิสต์ในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งในด้านการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ ดัง
จะเห็นได้ว่าจะมีการควบคุมทั้งในทางการเมืองเช่นในด้านเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพการแสดงความคิดเห็น การ
ปกครองอยู่ภายใต้อำนาจคนส่วนน้อย ในด้านเศรษฐกิจการกำหนดว่าจะผลิตอะไรเพื่อใคร จำนวนเท่าใดขึ้น
อยู่กับคำสั่งจากเบืองบน ไม่มีการคิดค่าทางเศรษฐศาสตร์ความต้องการและความหายากของทรัพยากร ระบบ
คอมมูนเป็นการรวบอำนาจอย่างรุนแรงที่สุดในบรรดาระบบต่างๆ ในลัทธิสังคมนิยม

ไม่สนใจสะท้อน

ปัญหาการศึกษาของเด็กในหัวเมืองไม่มีระบบการศึกษาแบบเก่าๆ สร้างความแตกต่างระหว่าง “หัวเมือง” และ “ชนบท”

นี่คือสภาพการศึกษาในจีนแดงก่อนการปฏิรูปการศึกษาอันเริ่มตั้งแต่ปี ๑๙๖๖

๑. เพื่อนโยบายของชนชั้นกรรมาชีพ

จุดเริ่มแรกของการปฏิรูปก็คือ “คำสั่ง” ของเมาเซ่ตุงอันเป็นที่รู้จักในนาม “คำสั่งลงวันที่ ๗ พฤษภาคม” ในวันที่ ๗ พฤษภาคม ๑๙๖๖ ในสุนทรพจน์ที่กล่าวต่อเหล่าทหารเมาเซ่ตุงได้วางหลักการเกี่ยวกับการศึกษาของเยาวชนไว้ว่า “เรียนหาความรู้ในด้านวัฒนธรรมอุตสาหกรรม และ การทหาร”

หนังสือเวียนของคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๑๙๖๖ ได้เน้นว่าการศึกษาขึ้นเพื่อสร้าง “ผู้ใช้แรงงานที่มีความรู้และมีความสำนึกโซเซียลิสต์” ดังนั้นการเน้นในเรื่องการประสาทความรู้ทางการเมือง บวกกับการสอนที่เร็วและมีภาคทฤษฎีน้อยเพื่อให้เด็กได้ประกอบอาชีพเร็วขึ้นจึงเป็นหลักการสำคัญ

เวลาในการศึกษาสั้นขึ้น ตามแบบเก่า การศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา

และอุดมศึกษา ใช้เวลาทุกระดับ ๖ ปี (รวมทั้งหมด ๑๘ ปี) มาบัดนี้การศึกษาในระดับประถมศึกษาใช้เวลา ๕ ปี มัธยมศึกษา ๔ อุดมศึกษา ๓ (เร็วกว่าการศึกษาของระบบนายทุนมาก)

“การศึกษาต้องเสริมสร้างนโยบายของชนชั้นกรรมาชีพเคียงคู่ไปกับงานที่ออกดอกออกผล” ภาษิตนี้เป็นหัวใจสำคัญของระบบการศึกษาในจีนแดงทีเดียว

ในการเรียนทุกวิชาการให้ความรู้ในด้านอุดมการณ์มาเป็นอันดับแรก ตัวครูเองก็หาทางที่จะยกตัวอย่างทางการเมืองมาสอนนักเรียนเมื่อโอกาสอำนวย ดังเช่นในชั่วโมงคณิตศาสตร์ เมื่อสอนการบวก-การลบ ครูก็แถมรายการตัวอย่างการขาคตุลย์ในค่านงบประมาณของสหรัฐ ฯ มาเป็นตัวอย่างเกี่ยวกับการลบ งบประมาณที่เหลือเฟือของจีนแดงมาเป็นตัวอย่างเกี่ยวกับการบวก นอกจากนี้ยังมีการสอนเกี่ยวกับการเมืองสัปดาห์ละหลายชั่วโมงอีกด้วย การสอนส่วนใหญ่เน้นหนักไปในด้านบทนิพนธ์ และผลงานของเมาเซ่ตุง ตลอดระยะเวลา ๕ ปี นักเรียนต้องเรียนบทนิพนธ์ชิ้นสำคัญของเมา โดยมีการย้ำในตอนที่สำคัญ ศึกษาเกี่ยวกับคาร์ล-มารกซ์ เองเกล (บิดาแห่งลัทธิคอมมิวนิสต์) ตลอดจนสถานการณ์ระหว่างประเทศ แต่การศึกษานั้นยังไม่อยู่ในขั้นวิจารณ์ โดยเฉพาะ

ในระดับประถมศึกษาซึ่งเด็กมีหน้าที่จะเรียนรู้เท่านั้น แต่การฝึกให้เด็กรู้จักใช้สมองไปในเชิงแสดงความคิดเห็นก็มีได้ถูกทอดทิ้ง มีการจัดรายการ “การชุมนุมเพื่อการศึกษา และประยุกต์” ซึ่งเด็กมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นและทำที่สุดในการพัฒนา “ความสำนึกในชนชั้น” ของเด็ก กรรมกร ชาวนาและทหารที่มีประสบการณ์ได้รับเชิญมาเล่าให้เด็กฟังถึงความทุกข์ทรมานของประชาชนในสังคมเก่า มีการเน้นหนักในแขนงวิชาต่อไปนี้

๑. **เทคนิคอุตสาหกรรม** มีการฝึกภาคปฏิบัติในทางจักรกลภายในโรงฝึกของโรงเรียนตามโรงงานหรือในชนบท การฝึกไม่มีระดับสูงเกินไปนัก ในชั้นประถมศึกษาซึ่งเด็กฝึกการซ่อมแซมของเล็ก ๆ น้อย ในระดับมัธยมศึกษา มีการเรียนวิชาฟิสิกส์และเคมีเพิ่มจากงานภาคปฏิบัติ

นางเย็ง ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในเซี่ยงไฮ้ได้เขียนถึงผลงานของโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบไว้ในปี ๑๙๗๑ ว่า “นักเรียนของเราได้ไปซ่อมเครื่องจักรในคอมมูนใกล้เมืองเซี่ยงไฮ้ แรกเริ่มทีเดียวชาวนาไม่เชื่อในความสามารถของเยาวชนที่ขนอาสาแก่เครื่องจักรให้ อย่างไรก็ตามกิตินักเรียนของเราก็ประสบผลสำเร็จภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง เพียงวันอาทิตย์วันเดียวสามารถแก่เครื่องจักรได้ถึง ๙ เครื่อง”

๒. **เกษตรกรรม** ยึดหลักเดียวกับแขนงวิชาเทคนิคอุตสาหกรรมคือ “การศึกษาสัมพันธ์กับการผลิต” ในโรงเรียนประถมศึกษา มีการสอนให้เด็กรู้ถึงการเพาะปลูกที่สำคัญ ในระดับมัธยมศึกษา มีการสอนวิชาธรรมชาติวิทยาเพิ่มเติม มีการฝึกงานกันทุกภาคเรียนและทุกปี ในบางกรณีโรงเรียนมีนาของตัวเองซึ่งเด็กนักเรียนได้รับการฝึกทดลองพืชผลบางอย่าง วิธีใช้ปุ๋ยเครื่องมือ ปลายปีทั้งครูและนักเรียนไปช่วยชาวนาทำงานในที่พร้อมทั้งกับศึกษาวิธีปลูกข้าว ข้าวสาลี ผักไปช่วยในตัว

๓. **การฝึกทหาร** มีการฝึกและการระดมพลเพื่อการป้องกันประเทศ ประโยชน์ที่ได้รับมีมากเพราะเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักวินัยระเบียบวิธีและหน้าที่ของโซเซียลลิสต์ นอกเหนือไปจากการศึกษาทางการเมือง ทุก ๆ ภาคเด็กจะต้องเข้ารับการฝึกทหาร เช่น ชุดที่หลบภัยทางอากาศ ฝึกเดินทางไกล ซ้อมรบ เป็นการฝึกให้ร่างกายแข็งแรงตลอดจนเรียนรู้ถึง “ศิลปะในการทำสงคราม” อันเป็นสิ่งที่เมมาเซตุงฝังใจมาตั้งแต่เขาเป็นหนุ่ม

การฝึกในแขนงวิชาทั้ง ๓ นี้ อยู่ในหลักสูตรพินิจของท้องถิ่นและโรงเรียน “๗ พฤษภาคม” ของเซี่ยงไฮ้แบ่งการฝึกตลอดระยะเวลา ๔ ปีของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาดังนี้

ปีแรก ฝึกด้านอุตสาหกรรม ๑ เดือน

ปัสอง ผักตบถเกษตรกรรม ๑ เดือน
 ปัสสาม ผักทหาร ๑ เดือน
 ปัสสี่ ผักตบถอุตสาหกรรม ๑ ภาค

เกษตรกรรม ๑ ภาค มีการสอนความรู้เบื้องต้นทางแพทย์เพิ่มเติม

ส่วนในโรงเรียนแห่งหนึ่งในชุกฉาและปักกิ่ง การจัดระบบการฝึกก็แตกต่างกันไป เช่นสำหรับเด็กที่กำลังศึกษาปี ๒ ของระดับมัธยมศึกษา นอกเหนือไปจากการเรียนแล้ว เด็กเข้ารับการฝึกด้านอุตสาหกรรม ๑ เดือน เกษตรกรรม ๑ เดือน ผักทหาร ๑๕-๒๐ วัน

การศึกษาแบบใหม่นี้เริ่มแผ่ขยายไปทั่วประเทศ โรงเรียนแต่ละแห่งก็พยายามปรับปรุงแก้ไขวิธีการให้ดีขึ้น แต่ปัญหาเกิดขึ้นแล้วว่าทำอะไรจะให้การปฏิรูปนี้บรรลุผลลงไปด้วยดี

๒. คณะอาจารย์และแบบเรียนใหม่ ๆ

จะทำการปฏิวัติการศึกษาโดยใช้ครูที่มี

ความคิดแบบเก่า ๆ ได้อย่างไร? ทำอย่างไรจะให้โรงเรียนอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายอำนาจการเพื่อชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งทำหน้าที่แทนคณะกรรมการบริหารดั้งเดิม? ทำอย่างไรจะปฏิรูปการศึกษาได้โดยไม่ใช้แบบเรียนใหม่ ๆ? ปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการปฏิรูปทั้งสิ้น

ในยุคแห่งการปฏิวัติทางวัฒนธรรม ทั้งนักเรียนและนิสิตนักศึกษาวิจารณ์ครูบาอาจารย์อย่างเต็มที่ โดยให้สมญานามอาจารย์บางคนว่าเป็น “นายทุน” “พวกถอยหลังเข้าคลอง” “เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว” หรือ “ตามกันเลียวเซาซี”^(๑) โดยนักเรียนและนิสิตนักศึกษาประนามอาจารย์ว่าหาทางตั้งชนชั้นปัญญาชนและ “ผู้เชี่ยวชาญแบบนายทุน” ขึ้น

คำวิจารณ์คณะอาจารย์ของเรดการ์ด^(๒) หนึ่งแห่งเซียงไฮ้จะเย้ยความรู้สึกของเยาวชน

๑. อดีตประธานาธิบดีของจีนแดง ศัตรูคู่อาฆาตของมาเซตงซึ่งถือว่าเลียวเซาซียึดในความคิดแบบนายทุนและเป็นปฏิปักษ์ต่อการปฏิวัติของตน
  ๒. ขบวนการเรดการ์ดเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๑๙๖๖ ประกอบด้วยทหาร นิสิตนักศึกษา และกรรมกรมาเซตงใช้ขบวนการเรดการ์ดเป็นเครื่องมือในการทำ “การปฏิวัติทางวัฒนธรรม” ให้บรรลุเป้าหมาย ขบวนการเรดการ์ดก่อการจลาจลโดยใช้คำขวัญ “ทำลายของเก่า” “สร้างของใหม่” “ฟันฟูกันไม่มีทำลายนายทุน” การปฏิวัติตามคำขวัญนี้เป็นสิ่งที่เหลือเชื่อ ขบวนการเรดการ์ดขุดถอนรากเง้าของลัทธินายทุนด้วยการทำลายหรือเปลี่ยนชื่อหนังสือพิมพ์ ร้านค้า ถนน ตรอกซอยตามความหมายของลัทธินายทุน ทำลายศาลของฟู่โจโบราณสถานเผาหนังสือ ที่ฝังศพของนักปราชญ์
- มาเซตงยังให้เยาวชนเหล่านี้ก่อความวุ่นวายเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ที่เป็นศัตรู เช่นเรดการ์ดติดโปสเตอร์มีข้อความเกี่ยวกับคำสารภาพผิดของเลียวเซาซีโดยมีเจตนาเพื่อให้ประชาชนเสื่อมความนิยมเลียวเซาซี พร้อมกับอาศัยโอกาสเสริมสร้างฐานะของมาเซตงให้เข้มแข็ง *โปรดดู* จำลอง ทิศนาคะ *ขบวนการเรดการ์ด*, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สวนอักษร, ๒๕๑๗.

จีนทั้งหลายได้ดี “เมื่อก่อนทฤษฎีที่คำนึงถึง การสร้างปัญญาชนในสังคมของเลียวเซาซีขยาย กว้างไปทั่วในวงการศึกษ ครูก็คิดแต่สอน และเอาใจใส่ในนักเรียนที่เก่งแต่อย่างเดียว นักเรียนง่วงเหงาหาวนอนเพราะไม่เข้าใจ ครู ทำตัวเสมือนหนึ่งว่าเป็นศัตรูและสอนให้เรา เรียนรู้ในสิ่งที่ไร้ประโยชน์ มาบัดนี้ทุกสิ่ง ทุกอย่างเปลี่ยนไปแล้ว เราเข้าร่วมประชุม คณะกรรมการปฏิบัติที่ควบคุมโรงเรียน เข้าร่วมการเตรียมการสอนร่วมกับครู ครูมิใช่ ศัตรูเราอีกแล้ว สายสัมพันธ์ระหว่างครูกับเรา ตั้งอยู่บนหลักการแห่งประชาธิปไตย มิตรภาพ และความเสมอภาค”

ปัญหาที่จีนแดงประสบอยู่ในขณะนี้คือ ความต้องการในเรื่องครูผู้สอนมีมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะมีการสร้างโรงเรียนใหม่ขึ้นเนื่องจากมี จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น ทางออกสำหรับการ แก้ปัญหาหนึ่งก็คือปรับปรุงตัวครูเก่าๆและรับ ครูใหม่เพิ่มขึ้น

๑. ไล่ครู (จำนวนน้อย) ที่ถือว่า “ขาด ความสามารถในทางอุดมการณ์” หรือ “ขาด ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่” ออกให้ กลับไปสู่อาชีพชาวนาหรือกรรมกร โดยถือว่า เป็น “พวกต่อต้านการปฏิวัติ เป็นพวกที่ เลวและเอียงขวา” ส่วนครูเก่าอื่นๆ ต้องเข้า รับการฝึกฝนใหม่ให้ใกล้ชิดกับประชาชนยิ่ง ขึ้น โดยถูกส่งไปฝึกงานตามโรงงาน ค่าย

ทหารและชนบท ๑ หรือ ๒ ปี ให้หลัง หาก ปรากฏว่าครูเหล่านั้นยอมรับผิดชอบและมีความ ตั้งใจที่จะปรับปรุงตัวเองโดยยอมทำงานหนัก แล้วก็อาจถูกส่งกลับโรงเรียนเดิมได้

ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง ในเซียงไฮ้ นายเต็งอาจารย์ผู้สอนวิชาฟิสิกส์ ได้เล่าถึงประสบการณ์ของตนว่า “ก่อนการ ปฏิวัติทางวัฒนธรรม ข้าพเจ้าอยู่นอกชีวิต สังคมและวงจรการผลิต ในระยะนั้นข้าพเจ้า สอนวิชาไฟฟ้าโดยไม่เคยจับเครื่องจักรไฟฟ้า เลย สอนแต่ทฤษฎีเท่านั้นหลังจากนั้นข้าพเจ้า ได้ไปทำงานในโรงงานแห่งหนึ่งเพื่อปรับปรุง ตัวเองเป็นเวลา ๒ ปี จึงได้กลับมาสอนใหม่ จากการทำงานร่วมกับกรรมกรทำให้ข้าพเจ้า ทราบถึงความผิดพลาด มาบัดนี้ข้าพเจ้าไม่ สอนแต่ภาคทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่สอน หลักไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ควบคู่ไปกับภาค ปฏิบัติ และเมื่อปี ๑๙๖๙ ก็ได้เข้าร่วมการ จัดตั้งโรงงานเครื่องจักรไฟฟ้าในโรงเรียน”

การปรับปรุงตัวเองมิได้มีเพียงชั่วคราวชั่ว ยามหากแต่ดำเนิน ไปตลอดบางโรงเรียนได้ วางระบบหมุนเวียนไว้ กล่าวคือครูจะทำการ สอนเพียง ๒-๓ ปี แล้วก็ไปทำงานอีก ๒-๓ ปีหลังจากนั้นจึงกลับมาทำการสอนใหม่ บาง โรงเรียนก็ใช้ระบบหมุนเวียนสำหรับครูเพียง ไม่กี่เดือนหรือ ๑ ปี หรือใช้เวลาเพียงไม่กี่วัน

๒. การรับครูใหม่เพิ่มขึ้นนั้นดำเนินการ

- คัดเลือกเด็กที่จบการศึกษาและมีประวัติการเรียนดีเด่น ในจำนวนเด็กที่ได้รับการคัดเลือกเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นลูกของชาวนาและกรรมกร
- กรรมกร ชาวนา ทหารที่มีประสบการณ์ได้รับเชิญให้ทำการสอน

มิใช่แต่ตัวครูเท่านั้นที่จะต้องปรับปรุงตัวเอง กรรมการบริหารโรงเรียนดั้งเดิมก็ต้องปรับปรุงตัวเองด้วยเช่นกัน มีการตั้ง "คณะกรรมการปฏิวัติ" เข้ารับหน้าที่บริหารโรงเรียนแทนคณะกรรมการบริหารเดิม คณะกรรมการปฏิวัตินี้ ประกอบด้วยผู้แทนของทหาร ผู้แทนของคณาจารย์ เรดการ์ด กรรมกร ชาวนา เป็นต้น อันถือได้ว่าเป็นฝ่ายอำนาจการเพื่อชนชั้นกรรมาชีพอย่างแท้จริง และคณะกรรมการปฏิวัตินี้รับผิดชอบในการบริหารโรงเรียน ภายใต้การควบคุมของพรรคคอมมิวนิสต์

แบบเรียนเก่า ๆ อันมีสาระหนักอึ้งหรือมีอุดมการณ์ที่ไม่เหมาะสมกับหลักสูตรใหม่ ใช้การไม่ได้มีการเรียบเรียงแบบเรียนใหม่ ๆ ตามโครงการที่ครูและเรดการ์ดได้เสนอไว้ ดังนั้นแบบเรียนที่ใช้จึงไม่เหมือนกันทั่วประเทศ

๓. หลักสูตรใหม่

ระบบการสอนยังต้องมีการปรับปรุงกันอีก แต่อย่างไรก็ดีในตัวเมืองหลักสูตรคล้ายคลึงกัน แตกต่างกันบ้างก็ในทางปฏิบัติซึ่งเป็นส่วนน้อย ในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในปักกิ่งเริ่มเข้าเรียนเวลา ๘.๐๐ น. ด้วยการออกกำลังกาย หรือฝึกทหารและฟังการอ่านคำวิจารณ์ บทนิพนธ์ของเมาเซตุงก่อน หลังจากนั้นเด็กจะต้องศึกษาวิชาประมาณ ๔-๕ วิชาตลอดวันจนถึงเวลา ๑๕.๐๐ น. โดยหยุดรับประทานอาหารกลางวันเวลา ๑๑.๐๐ น.

วิชาที่สอนในระดับประถมศึกษาก็เป็นวิชาเดียวกับวิชาที่สอนในระดับมัธยมศึกษาแต่ละเอียดน้อยกว่ามี การเมือง ภาษาจีน คณิตศาสตร์ ความรู้ทางอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม พลศึกษา (มาในรูปการฝึกทหาร) และ "กิจกรรมทางวัฒนธรรม" วิชาการเมืองมีความสำคัญเป็นอันดับแรกรองลงไปคือภาษาจีน ตลอดเวลา ๕ ปี เด็ก ๆ จะหัดเขียนอักษรจีน ลอกศัพท์การเมืองคติพจน์ของเมาเซตุง ข้อความบางตอนอันเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีน หรือสถานการณ์ของโลก ในด้าน "กิจกรรมทางวัฒนธรรม" นั้นเล่าก็มีขับร้อง การเต้นรำ วาดเขียน (โดยยึดชาวนา กรรมกร ทหาร เป็นแบบอย่าง)

โรงเรียนมัธยมขนาดกลางมีนักเรียนประมาณ ๑๕๐๐ คน ครู ๑๐๐ คน แต่ละห้องมีนักเรียนแออัด (๕๐ คน) ตามตัวเมืองเช่นปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้หลกัสูตรคล้ายคลึงกัน เช่นนักเรียนมัธยมปี ๒ ต้องเรียนสัปดาห์ละ ๒๙-๓๐ ช.ม. วิชาที่สอนมี

- การเมืองและการศึกษาแนวความคิดของเม้าเซตง ความรู้ทางอุตสาหกรรมขั้นมูลฐาน (มีฟิสิกส์และเคมี) ความรู้ทางเกษตรกรรม (รวมวิชาธรรมชาติวิทยาด้วย) พลศึกษา (มาในรูปการฝึกทหาร)
- ภาษาจีน เน้นหนักไปในการเขียนและการอ่านบทความทางการเมือง เมื่อจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา นักเรียนต้องรู้จักขระจีน ๒-๓ พันตัว ที่จำเป็นอย่างน้อยก็อ่านหนังสือพิมพ์รู้เรื่อง
- คณิตศาสตร์ (พีชคณิต ตรีโกณ) และการใช้ลูกคิด
- ภาษาต่างประเทศ ภาษารัสเซีย หมดความสำคัญลง ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอนกันมากที่สุด โดยมีการเน้นในทางการเมืองบ้าง เช่นต่อคำถามว่า “ทำไมถึงเรียนภาษาอังกฤษ?” คำตอบก็คือ “เพื่อ

การปฏิวัติ”

- ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ มีการสอนเศรษฐกิจและประวัติศาสตร์จีนและโลกในแง่โซเชี่ยลิสต์
- วิชาวรรณคดี และศิลปะในการปฏิวัติ ในช่วงนี้เด็กจะเรียนรู้ถึงคุณค่าของมหาชนโดยอาศัยภาพวาดและดนตรี

๔. การสอบไล่ด้วยการเปิดตำรา

โรงเรียนหยุดในวันเสาร์และอาทิตย์มีการหยุดพักผ่อนประจำปี เดือนครึ่งและสองเดือนแล้วแต่โรงเรียน อย่างไรก็ตามการหยุดพักผ่อนประจำปีไร้ความหมายสำหรับลูกชานาเพราะต้องช่วยพ่อแม่ ส่วนการสอบไล่ นับว่ายังมีอยู่แต่มีจุดประสงค์บั้นปลายผิดแผกไปจากเดิม (คือมิใช่การคัดเลือก) การสอบไล่มีขึ้นเพื่อพิจารณาทัศนคติทางการเมืองและสติปัญญาของนักเรียนมีการสอบปากเปล่าและภาคปฏิบัติทุกเทอม การสอนบางวิชาเช่นคณิตศาสตร์เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเด็กนักเรียนทางตำราได้ แต่การสอนวิชาอื่น เช่นภาษาต่างประเทศใช้วิธีทดสอบความจำไม่มีใครสอบไล่ตกเพราะนักเรียนที่การเรียนอ่อนได้รับการติวจากนักเรียนที่เก่งและอาจารย์ตลอดเวลา หลังจากทีอาจารย์ให้คะแนนแล้วอาจารย์

จะคืนกระดาษสอบให้แก่เด็กโดยอธิบายให้เด็กทราบถึงข้อผิดพลาด เด็กนักเรียนมีสิทธิแสดงความเห็นเกี่ยวกับตัวเอง หรือเพื่อน ๆ ตลอดจนคะแนนที่ตัวควรจะได้รับ หากความเห็นระหว่างเด็กและอาจารย์ขัดกัน เป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารโรงเรียนที่จะต้องตัดสินชี้ขาด การแข่งขันกันในการเรียนไม่มี ไม่มี “เด็กอ่อน-เด็กเก่ง” การแข่งขันกันมีขึ้นเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองว่าใครจะมีความคิดทางด้านปฏิวัติมากกว่ากัน เด็กนักเรียนสามารถวิจารณ์ตัวเอง วิจารณ์แนวโน้มที่เลวร้ายทางการเมืองของเพื่อนหรือครู ใครก็ตามที่มีความคิดริเริ่มในทางสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ส่วนรวม เช่น ทำความสะอาดโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่การเรียนอ่อน ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ชรา จะได้รับการยกย่อง

ไม่มีการมอบประกาศนียบัตรให้แก่นักเรียนหลังจากจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา คณะกรรมการปฏิวัติของโรงเรียนจะทำรายงานในด้านความรู้และการเมืองของเด็กเสนอต่อโรงงานหรือคอมมูนที่เด็กจะเข้าทำงาน เมื่อจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาแล้วเด็กจะเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเลยไม่ได้ จะต้องทำงาน ๑ ปีหรือ ๒ ปีก่อน หลังจากนั้นจึงจะได้รับคัดเลือกจากสถานที่ที่ตนทำงานเข้า

ศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยพิจารณาจากความสามารถในทางการเมืองและการทำงาน ผู้ใช้แรงงานอื่น ๆ ก็อาจจะได้รับการคัดเลือกให้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยด้วยวิธีการอย่างเดียวกัน ในการทำงานนั้นนักเรียนจะต้องสำนึกอยู่เสมอว่าทำงานเพื่อประชากรและการวางรากฐานโซเชี่ยลิสต์มิใช่ทำงานเพื่อผลประโยชน์หรือความทะเยอทะยานส่วนตัว

การปฏิรูปการศึกษาก่อให้เกิดปัญหาใหม่ขึ้นน้อย ในชนบทหรือดินแดนที่ห่างไกลเป็นหน้าที่ของอาจารย์ที่จะแก้ปัญหาเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะในชนบทและที่ได้รับการแก้ไขไปแล้ว ก็มี

- ไม่มีการจัดอายุเด็กที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษา (ตามปกติ ๗ ปี)
- จัด ช.ม. การสอนแบบยืดหยุ่นได้ เช่น จัด ช.ม. สอนไม่เต็มวัน จัดสอนภาคค่ำ หรือในบางกรณีจัดตั้งสถานเลี้ยงเด็กเพื่อให้เด็กหญิงที่ต้องดูแลน้องไปโรงเรียนได้
- ยกเลิกระบบเปิดเทอม โดยเด็กจะใช้เวลาเรียน ๙ เดือน อีก ๓ เดือนที่เหลือใช้ทำงานในทุ่งนา
- ตั้ง โรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาใหม่ขึ้นตามหน่วยการผลิต เพื่อให้

พ่อ-แม่ที่ทำงานอยู่ในหน่วยเหล่านี้
ส่งเด็กเข้าโรงเรียนมากขึ้น

- ตามชายแดนจัดตั้ง “โรงเรียนเคลื่อนที่” โดยครูไปทำการสอนให้ถึงที่ (กรณีครอบครัวผู้ยึดอาชีพเลี้ยงสัตว์ต้องย้ายถิ่นอยู่เสมอ)

สรุปแล้วเราอาจจะกล่าวได้ว่า

- การปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นหนักไปในด้านภาคปฏิบัติและลดระยะเวลาการศึกษาทำให้คิดว่าเงินแดงต้องการสร้างผู้ใช้แรงงานในทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมให้ดีที่สุด

- การให้ความสำคัญในการสอนภาษาต่างประเทศเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กหาความรู้เพิ่มเติมได้ในภายหลัง
- การปฏิรูปการศึกษาลดช่องว่างระหว่างเด็กในเมืองกับเด็กในชนบท เพราะเด็กในชนบทสามารถเข้ารับการศึกษได้สะดวกง่ายดายขึ้น

อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษายังไม่สิ้นสุด เพราะในด้านนี้ความขัดแย้งยังคงมีอยู่ เหมือนกับด้านอื่น เช่น การต่อสู้ทางการเมืองซึ่งไฟยังคุกรุ่นอยู่เสมอ